

साई माझे आई

साई साई माझे आई
 दर्शन दे मज लवकरी
 तारी मज या अनाथ संसारी
 करी कृपा या पामरावरी
 सदा असू दे मुखी माझ्या
 अमृतमय नाम साई साई
 करुणासागर दयेचा बनूनी
 पापाचे क्षालन करूनी
 पदरात आता मज घेई
 साई तुमीच अमुचे मायबाप
 तुम्हाविना कुणी नसे दैवत
 कुणो प्रार्थू तुम्हाविना साई
 आले मी तुझियां शरणी
 करिता तुमचे स्मरण साई
 दुःखाच्या समूल नाश होई
 देऊनी दर्शन मज लवकरी
 कृतार्थ करी मजे साई आई
 कु. सुरेखा धौसू होबळे
 हळदोणवाडी – मये,
 डिचोली, गोवा.

साई राजा

हया हृदयात माझ्या
 बंदिस्त साई राजा
 नाहीच सोडणार
 ही खूण गाठ मार
 सोङ्ग केसा तुला मी
 संधी हातात नामी
 जाशील कोठे आता
 तूं सांग रे अनंता
 गांजलो मी अपार
 सोसले दुःख फार
 आता कधी न सोडी
 भक्तित तुझ्या गोडी
 आता सदैव माझा
 साई खराच राजा

— श्री. मुरलीधर घोलप

६५३ सहकार नंगर - २,
 शेल कॉलनी, चेंबूर, मुंबई - ७१.

शिरडी वृत्त ऑक्टोबर ८७

या महिन्यात श्री साईबाबांचा पुण्यतिथी उत्सव आल्याने बाहेरगांवच्या साईभक्तांची गर्दी जास्त प्रमाणात होती.

पुण्यतिथी उत्सव (दूसरा) प्रारंभ दिन – गुरुवार, दि. १. १०. ८७ रोजी पहाटे ५ वा. मंदिर उघडल्यावर ५.१५ वा. काकडआरती झाली. आरती संपल्यानंतर ६ वा. श्रीच्या फोटोची व पोथीची मिरवणूक समाधी मंदिरातून गुरुस्थानमार्गे द्वारकामाईत आली. त्या ठिकाणी श्री साईसत्चरित अध्याय वाचनास सुरुवात झाली. मागील उत्सव गुरुपौर्णिमा ८७ प्रमाणेच पारायणासाठी निवड पद्धती केली. विश्वस्तांसाठी पहिले ५ (पाच) अध्याय ठेवण्यात आले व राहिलेल्या ४८ अंध्यायांसाठी आदल्या दिवशी म्हणजे ३०. १०. ८७ रोजी दुपारी ३.०० ते ७.३० या वेळेत अध्यायवाचन करु इच्छणाऱ्या भक्तांची नावे नोंदविण्यात आली व सोडत पद्धतीने भक्तांच्या समक्ष रात्री ८ ते ९ या वेळेत ४८ भाग्यवान साईभक्तांना निवडण्यात आले. त्यांची नावे मंदिर प्रमुख श्री. वि. वि. बागवे यांनी जाहीर केली. त्याप्रमाणे भक्तांना अध्यायवाचनाचे अनुक्रम नंबर देण्यात आले. सकाळी ६.३० वा. श्रीचे स्नान झाल्यानंतर नित्य कार्यक्रमाव्यतिरिक्त दुपारी ४.०० ते ६.०० पर्यंत ह.भ.प. आत्मारामबुवा बांदेकर, मुंबई यांचे सुश्राव्य कीर्तन झाले. सायंकाळी धुपारती झाल्यानंतर ७.३० ते ९.०० मंदिरासमोर स्टेजवर उपस्थित कलाकारांची हजेरी झाली. रात्रौ ९.१५ ते ११.१५ पर्यंत श्रीच्या पालखीची गावातून मिरवणूक निघाली. मिरवणूक वाद्यांच्या गजरात फिरुन आल्यानंतर शेजारती झाली.

मुख्य दिवस, दसरा, शुक्रवार, दि. २. १०. ८७ – रोजी पहाटे ५ वा. मंदिर उघडल्यावर ५.१५ वा. काकड आरती सुरु झाली. ६ वा. श्रीच्या फोटोची व पोथीची मिरवणूक द्वारकामाईतून निघून गुरुस्थानमार्गे समाधि मंदिरात आली. नित्य कार्यक्रमाव्यतिरिक्त सकाळी ९ वाजता भिक्षा झोळी कार्यक्रम सुरु झाला. संस्थान विश्वस्तांसाठी १० व साईभक्तांसाठी २० झोळ्या ठेवण्यात आल्या होत्या. विश्वस्तांनी आपापसात ठरवून झोळ्या घेतल्या व भक्तांसाठी झोळी घेऊ इच्छणाऱ्या भक्तांची आदल्या दिवशी नावे नोंदवून सोडत पद्धतीने वीस (२०) साईभक्तांना निवडण्यात आले होते. मंदिरप्रमुख श्री. वि. वि. बागवे यांनी त्यांची नावे नोंदवून त्याना झोळ्या दिल्या. शिरडी गावात घरोघर भिक्षेसाठी गेल्यावर सुवासिनींनी श्रीच्या निशाणाची पूजा, आरती करून भिक्षा झोळीत गहू, ज्वारी, बाजरी, तांदूळ, नारळ, फळ, पैसे अशी भिक्षा अर्पण करून प्रसाद घेतला. झोळी कार्यक्रम संपल्यानंतर धान्य, पैसे संस्थानमध्ये लाभ करून झोळ्या मंदिर प्रमुख यांच्याकडे जमा करण्यात आल्या. सकाळी १०.३० ते १२.३० ह.भ.प. आत्मारामबुवा बांदेकर, मुंबई यांचे साईबाबा पुण्यतिथी आख्यान कीर्तन झाले. त्यानंतर माध्यान्ह आरती झाली व तीर्थप्रसाद ग्रातांगत झाला.

दुपारी १.०० ते ३.०० वाजेपर्यंत श्रीच्या आराधना विधीचा कार्यक्रम झाला. ब्राह्मणांना धोतर, उपरणे, सुवासिनींना खण व सेवेकन्यांना धोतरजोड, कापड देण्यात आले. सायंकाळी ५ वाजता सिमोल्लंघन मिरवणूक वाजतगाजत खंडोबाच्या देवळाजवळ गेली. त्या ठिकाणी श्रीच्या निशाणाची व शमीची पूजा झाल्यानंतर सोने लुटण्याचा कार्यक्रम झाला. त्यानंतर उपस्थित साईभक्तांनी खंडोबा देवाचे दर्शन घेतले व मिरवणूक परत येतेवेळी गावातील सर्व मंदिरात जाऊन देवतांचे दर्शन घेतले.

रात्रौ ९.१५ ते १२.०० पर्यंत श्रीच्या रथाची गावातून भव्य मिरवणूक निघाली होती. मिरवणुकीला श्रीकृष्ण बँडपथक, मुंबई अग्रभागी होते. सनई, चौघडा, डफ व राहता येथील बँडपथक बरोबर होते. साईभक्तांचे गायन, वादन, भजन इ. कार्यक्रम झाले. श्री. रघुनाथ बाबूराव सांडेभोर, सिने कलाकार, पुणे, यांचा भारुड कार्यक्रम झाला. ग्रामस्थांनी गारुड, भारुड कार्यक्रमात भाग घेतला. गारुड कार्यक्रमात सर्वश्री तुकाराम परदेशी, एकनाथ पाटील कोते, सुरेश भोसले, किसनराव हणमंता पा. गोंदकर यांनी भाग घेतला. रात्रभर कलाकारांच्या हजेन्या झाल्या. श्रीच्या दर्शनासाठी मंदिर रात्रभर उघडे होते.

दसरा उत्सव, तृतीय दिन, शनिवार, दि. ३. १०. ८७-सकाळी ६ वा. श्रीचे मंगल स्नान झाले. गुरुस्थान ठिकाणी ७.३० ते ८.३० रुद्राभिषेक झाला. नित्य कार्यक्रमाव्यतिरिक्त रात्रौ ७.३० ते १०.०० पर्यंत ह.भ.प. श्री. लक्ष्मण महाराज वाकचौरे, शिरडी यांचे एकादशी कीर्तन झाले. १० वा. शेजारती झाली.

दसरा उत्सव, सांगता दिन, रविवार, दि. ४. १०. ८७-पहाटे ५ वा. मंदिर उघडल्यावर ५.१५ वा. काकडआरती झाली. नित्यकार्यक्रमाव्यतिरिक्त सकाळी १०.३० ते १२.१५ ह.भ.प. आत्मारामबुवा बांदेकर, मुंबई याचे कालाकीर्तन झाले. दहीहंडी कार्यक्रम झाल्यावर १२.३० वा. माध्यान्ह आरती झाली व तीर्थप्रसाद वाटण्यात आला. रात्री १० वा. शेजारती झाली व उत्सव समाप्त झाला.

कोजागिरी पौर्णिमा – मंगळवार दि. ६. १०. ८७ रोजी रात्रौ ८.०० ते १०.०० कलाकार हजेरी व १० ते १२ कीर्तन कार्यक्रम कै. डॉ. के. बी. गव्हाणकर कोजागिरी मंडळ, मुंबई यांनी केला. कीर्तन ह.भ.प. पद्मजाबाई सहस्रबुध्दे द्वारा गव्हाणकर मंडळ यांनी केले. रात्रौ १० ते १२ श्री साईबाबांची पूजा (मंत्रोच्चार) संस्थान पुरोहित यांनी केली व चंदपूजा कार्यक्रम मा. श्री. द. चि. पाठकसाहेब, प्रशासकीय अधिकारी यांचे हस्ते झाला. १२.१५ वा. शेजारती झाल्यानंतर मंदिर बंद झाले. उपस्थित भक्त मंडळीना दूध, पोहे प्रसाद वाटण्यात आला. मंदिर आवाराबाहेर शांती निवासाजवळ स्टेजवर रात्रौ १ ते सकाळी ६.०० वाजेपर्यंत कै. डॉ. के. बी. गव्हाणकर कोजागिरी मंडळातर्फ लोकनाट्य कार्यक्रम सादर केला: लोकनाट्य “कसा चोरुन बघतोय मेला” हे होते व सादरकर्त शाहीर श्री. खामकर आणि मंडळ, घोडपदेव, मुंबई होते.

लक्ष्मीपूजन कार्यक्रम – गुरुवार, दि. २२.१०. ८७ रोजी सायंकाळी ५ ते ६ पर्यंत

लक्ष्मीपूजन कार्यक्रम मा. कार्यकारी अधिकारी श्री. रा.द. बन्ने साहेब यांच्यो हस्ते
झाला. धुपारती झाल्यानंतर तीर्थप्रसाद वाटण्यात आला.

काही कलाकारांनी श्रीच्या पुढे हजेरी दिली, ती खालीलप्रमाणे—

- कीर्तनः— १) ह.भ.प. मधुकर गणेश सूर्यवंशी, संस्थान पुजारी (गवई-कीर्तनकार-
प्रवचनकार) यांची कीर्तने एकादशी व महत्वाच्या दिवशी झाली.
२) ह.भ.प. लक्ष्मण महाराज वाकचौरे, शिरडी.
३) ह.भ.प. आत्माराम बुवा बांदेकर, मुंबई.
४) ह.भ.प. सौ. पद्मजाबाई रघुनाथ सहस्रबुद्धे, घाटकोपर.

प्रवचनः— ह.भ.प. प्रोफेसर जनार्दन दवे, भावनगर (गुजरात).

भजन, गायन, वादन इ.— कलाकारांची नावे खालीलप्रमाणे—

- १) श्री. रघुनाथ सांडभोर, पुणे २) श्री. प्रमोद रंगनाथ मेढी, शिरडी ३) सौ. कमल
रघुनाथ सांडभोर, पुणे ४) कु. योगिता काशिनाथ रसाळ, शिरडी ५) श्री. भोलानाथ
समेळ, मुंबई ६) श्री. दत्ताराम विठ्ठल घाग, मुंबई ७) श्री. बलभीम वसंतराव जोशी,
शेरडी ८) श्री. पारस पोरवाल, शिरडी ९) श्रीमती नटेश्वरी गुप्ता, शिरडी १०)
श्रीमती विजारामा ख्वासी, बंगलोर ११) श्री. एथुराम ख्वासी, बंगलोर १२) डॉ. नसीर
शेख, रहाता १३) श्री. सत्वशील आठवले, रहाता १४) श्री. नामदेव नागू भोईर,
नवघर १५) श्री. दौलतभाई शर्मा, मुंबई १६) श्री. नितीनकुमार कुडव्यास, सोलापूर
१७) श्री. श्रीकृष्ण बँडपथक, मुंबई १८) श्री. दौलतभाई शर्मा, मुंबई १९) श्री. निखील
मुंधीर सावंत, मुंबई २०) श्री. हिमांशू अरुण बुलाल, शिरडी २१) श्री. प्रभुदास
लक्ष्मण जाधव, शिरडी २२) श्री उल्हास अ. वाळूजकर, शिरडी २३) श्री. रावसाहेब
देशमुख, उमरावती २४) श्री. नामदेव नागू भोईर, नवघर २५) श्री. शितलनाथ
जाणवणेकर, पंढरपूर २६) श्री. भिमराज बनसोडे, साकुरी २७) श्री. भोलानाथ समेळ,
मुंबई २८) श्री. नारायण क्षीरसागर, औरंगाबाद २९) श्री. विश्वास जोशी,
शाजगुरुनगर ३०) कुमार शेखर नटवर विसपुते, शिरडी ३१) श्री. विजय पवार,
लक्ष्मीवाडी ३२) श्री. गणपत जाधव, शिरडी ३३) कु. चित्रा टोळे, शिरडी ३४) कु.
शाली शांताराम मिराणे, शिरडी ३५) कु. लीना शांताराम मिराणे, शिरडी ३६) सौ.
गारुदु साईदास मराठे, शिरडी ३७) डॉ. नसीर शेख, रहाता ३८) सौ. रेखा मडावी,
मंगर ३९) सौ. उर्मिला जयस्वाल, कानपूर ४०) श्री. हरकचंद सनवाल, आलेगाव
४१) श्री. वसंत गोपीनाथ, काळोखे, शिरडी ४२) श्री. ज्ञानेश्वर वैद्य, शिरडी ४३)
श्री. विष्णु दयाळ बाबा, उन्हाव ४४) श्री. जगन्नाथ गनाचार्य, मुंबई ४५) श्री. सी. व्ही.
साद, हैदराबाद ४६) श्रीमती नटेश्वरी गुप्ता, हैदराबाद ४७) श्री. आर. प्रताप राजू,
पाकाडा ४८) श्री. के. नागविरव्या गुप्ता, पाकाडा ४९) श्री. कृष्णा सिताराम
कटकर, पाकाडा ५०) श्री. मधुसुदन सोपानराव आवटी, गणेशनगर ५१) सौ.
वैमल बाबुराव पुरोहित, शिरडी ५२) श्री. सदाशिव जाधव, ग्वालहेर ५३) श्री. अहमद
बुलाब पठाण, शिरडी ५४) श्री. दत्तात्रेय कर्डीले, वैजापूर ५५) श्री. बाळासाहेब

घोषणा

श्री साईलीला मासिकाच्या मालकीबद्दल व अन्य तपशीलाबद्दल दरवर्षी फेब्रुवारी नंतरच्या पहिल्या अंकात प्रसिद्ध करावयाची घोषणा.

१. प्रकाशनाचे स्थळ	— साईनिकेतन, ८०४ बी, डॉ. आंबेडकर मार्ग, दादर, मुंबई-४०० ०,१४.
२. प्रकाशनाचा कालावधी	— मासिक
३. मुद्रकाचे नाव राष्ट्रीयत्व पत्ता	— श्री. एम. डी. राजन भारतीय — गीता ऑफसेट, बी-२३, रॉयल इंडस्ट्रियल इर्स्टेट, नायगांव, क्रॉस रोड, वडाळा, मुंबई-४०० ०,३१.
४. प्रकाशकाचे नाव राष्ट्रीयत्व पत्ता	— श्री. रा. द. बन्ने भारतीय — साईनिकेतन, ८०४ बी, डॉ. आंबेडकर मार्ग, दादर, मुंबई-४०० ०,१४.
५. संपादकाचे नाव राष्ट्रीयत्व	— श्री. रा. द. बन्ने भारतीय
६. हे पत्र ज्याच्या मालकीचे आहे त्यांचे व १ टक्क्याहून अधिक भांडवल धारण करणारे भागधारक किंवा भागदार यांची नावे व पत्ते	— श्री साईबाबा संस्थान, शिरडी (धार्मिक व चैरिटेबल संस्था)

मी, श्री. रा. द. बन्ने यानुसार असे घोषित करतो की, वरील तपशील माझ्या माहितीप्रमाणे व समजुतीप्रमाणे सत्य आहे.

श्री. रा. द. बन्ने
(प्रकाशकाची सही)
कार्यकारी अधिकारी

श्री साईबाबा संस्थान, शिरडी

श्री साईबाबा संस्थान प्रकाशित पुस्तकांची यादी

अनुक्र.	पुस्तकाचे नाव	भाषा	किंमत	पॅकीग व पोस्टेज
१.	श्री साई सत्चरित	मराठी	३१-००	९-०५
२.	-,-	इंग्रजी	१४-५०	६-५०
३.	-,-	हिंदी	-	-
४.	-,-	गुजराथी	१९-००	६-५०
५.	-,-	कन्नड	१३-५०	८-००
६.	-,-	तेलगु	१८-००	८-००
७.	-,-	तामील	-	-
८.	-,-	सिंधी	२२-००	७-५०
९.	श्री साई सत्चरित पोथी	गुजराथी	३१-००	१०-५०
१०.	श्री साई लिलामृत	मराठी	-	-
११.	-,-	हिंदी	-	-
१२.	-,-	गुजराथी	६-६५	४-००
१३.	अवतार व कार्य	मराठी	-	-
१४.	स्तवन मंजिरी	मराठी	०-६५	३-५०
१५.	-,-	हिंदी	१-००	३-५०
१६.	-,-	गुजराथी	०-९०	३-५०
१७.	सगुणोपासना (आरती)	मराठी	०-७०	३-५०
१८.	-,-	हिंदी	१-२५	३-५०
१९.	-,-	गुजराथी	०-८०	३-५०
२०.	-,-	तेलगु	२-५०	५-५०
२१.	-,-	सिंधी	१-२५	३-५०
२२.	दासगणूकृत ४ अध्याय	मराठी	१-८५	३-५०
२३.	सचित्र साईबाबा	मराठी/इंग्रजी	४-८०	५-५०
२४.	मुलांचे साईबाबा	मराठी	-	-
२५.	-,-	इंग्रजी	१-६५	३-५०
२६.	-,-	हिंदी	-	-
२७.	-,-	गुजराथी	१-६५	३-५०
२८.	-,-	तेलगु	-	-
२९.	रुद्राध्याय (अ. ११ वा)	मराठी	०-८०	३-५०
३०.	मार्गदर्शिका (शिर्डी गाईड)	मराठी	-	-
३१.	-,-	इंग्रजी	-	-
३२.	-,-	गुजराथी	१-५०	३-५०
३३.	साई दि सुपरमेन	इंग्रजी	७-२५	४-००
३४.	साईबाबा ऑफ शिर्डी (भरुचा)	इंग्रजी	६-५०	४-००
३५.	साईबाबा ऑफ शिर्डी (प्रधान)	इंग्रजी	३-००	४-००
३६.	अष्टोत्तर शत नामावली	मराठी	१-००	३-५०
३७.	रघुनाथ सावित्री भजनमाला	मराठी	१५-२५	४-५०

दिनांक १८६८

त्रिलोक

श्रीसाहस्रांशा संस्कृत शिरदीवे अधिकारी अस्तित्व

ફ

સ

एપ્રિલ ૧૯૮૮

શ્રી
સાઈબાબા

શ્રી સાઈબાબા સંસ્થાન
શિરડીચે અધિકૃત માસિક

સપાદક

શ્રી. રા. દ. બન્ને

કાર્યકારી અધિકારી શ્રીસાઈબાબા સંસ્થાન શિરડી

-: કાર્યકારી સંપાદક :-

શ્રી. સદાનંદ ચૈંદ્યણકર

૬૭ વે

કિંમત ૨ રૂપયે

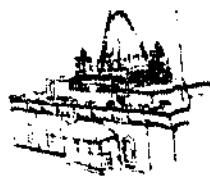
અંક ૧લા

દૂરધ્વની:- ૪૧૨ ૨૫ ૬૧

- કાર્યાલય -

ઇનિકેટન", પ્લોટ નં. ૮૦૪ બી, ડૉ. આંબેડકર રોડ, દાદર, મુંબઈ- ૪૦૦ ૦૧૪.

વાર્ષિક વર્ગણી રૂ. ૧૦/- (ટ.ખ. સહ) કિરકોળ અંક ૨ રૂ. ફર્ગ.

श्री साईबाबांच्या संदेशाचा जगभर प्रसार करणे हे
श्री साईलीलाचे मुख्य उद्दिष्ट आहे.

रघुनाथ सावित्री साईनाथ भजनमाला

४५

करले गुरु अपना गुरु अपना ।
तब मीटे आना जाना ॥धृ. ॥
माया माझने रच दिया है
दुनियेका बाजार ।
मेरा मेरा मत करना रे ।
सब झूठा संसार ॥ करले ॥
जनन मरन यह क्या चीज है
नहीं कोइ जान सकता ॥
गुरुचरन की सेवा कर तू ।
वोहीं बतावे रस्ता ॥ करले ॥
सदगुरु तारे सदगुरु मारे ।
भरोंसे का सौदा ॥
दासि कहत है तारक साई ।
सुन रे बाबा दादा ॥ करले ॥

४६

पहावें श्रीपुढें अगत्य भक्तांचें ।
न ये आळसाचें वारें तेथें ॥

चाले बाबा बाबा मुखावाटे नाम ।
आनंदाचें धाम शिर्डीपूर ॥
येतां वाड्यावर घेती श्रीदर्शन ।
समूह मिळून भक्तांचे ते ॥
रनान झाल्यावरी कटी पितांबर ।
दिसे रमावर बाबा साई ॥
बैसल्या एकांती किती आठवावे ।
प्रेमे गुण गाव दासानेया ॥

४७

नको हा संसार नको घरदार ।
नको व्यवहार चालवाया ॥
निघाले उद्गार हे अनुभवून ।
नको पुन्हा जन्म आतां पुढे ॥
तुझी सारी लीला तुझाची हा खेळ
होते तक्मळ फार जीवा ॥
देवा आतां तरी देई मज शांती ।
झाली ही विपत्ती पुरे दासा ॥

या मासिकात प्रकाशित झालेल्या लेखांतील
मतांशी संपादक सहमत आहेतच असे नाही.

श्री साईलीला - एप्रिल १९८८

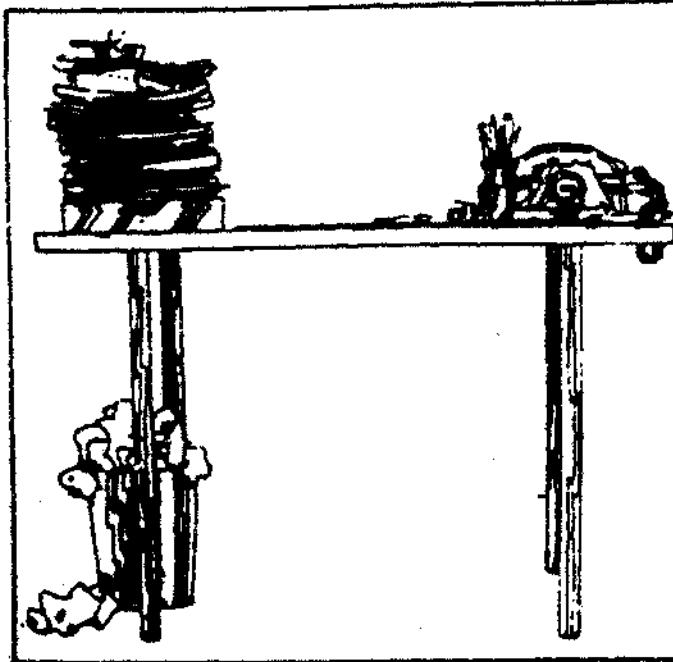
अनुक्रमणिका

क्रमांक	लेख-कविता शिर्षक	लेखक-कवी नाव	पृष्ठ क्रमांक
१	संपादकीय	-	४
२	साईसतचरित्रातील अकरावा अध्याय	- श्री. म. वि. सामंत	६
३	रामफळ-सीताफळ दोन रूपके	- सौ. भावना जेऊरकर	८
४	साईनाथांचे भक्तांशी हितगुज	- श्री. रा. ना. घोडखादे	१०
५	शोजारती नंतर श्रीबाबा निदाधीन होतात तेंहा	- श्री. सदानंद चैदवणकर	१३
६	श्री साईबाबांबद्दलचे विचार	- सौ. सरोजिनी मुळये	१४
७	मी ऐकलेले व प्रत्यक्ष पाहिलेले साईबाबा	- डॉ. रा. सी. कापडी	१६
८	श्री बाबांची परमभक्त	- साईनंद	२४
	श्री राधाकृष्णामाई	- श्री. आंतोन फर्नाडीस	२६
९	साईनाम— कलीयुगातील नामावतार	- डॉ. सुमन खानविलकर	२९
१०	श्री साईनाथांनी द्वारकामाईत विशिष्ट वस्तूच का ठेवल्या?	- कु. शोभा आळवे	३२
११	नामाचा महिमा	- श्री. डी. जी. देशपांडे	३३
१२	इति श्री साई उवाच	- श्री. विलास कुलकर्णी	३८
१३	प्रार्थना	- श्री. दि. रे. बाबरेकर	३९
१४	अंतःस्फूर्ति आणि दिव्य दृष्टी	- श्री. गिरीश जोशी	४१
१५	गुरु ब्रह्म नव्हेत दोन	- श्री. विलास कुलकर्णी	४६
	झाले जया हे अभेद ज्ञान	- सौ. उषा अधिकारी	४७
१६	साई—नाम	- साईनंद	५१
१७	अलौकिक निष्काम भक्ती	- श्री. बा. ना. तळवाडकर	५२
१८	श्री. खापडे यांची शिरडी दैनंदिनी अर्चना	- श्री. संजीव चंदने	५३
१९	श्री साईसहस्रनामावली	- श्री. कृ. भा. देशमुख	५६
२०	श्री बाबांचे सिंहासन	- श्री. बी. व्ही. सावंत	५७
२१	जे जे देखिजे भूत ।	- सौ. वासंती नांदेडकर	५९
२२	ते ते जाणिजे भगवन्त ॥	- श्री. सदानंद चैदवणकर	६१
२३	ग्रंथ परीक्षण	-	६२
२४	तुमचे श्री साईबाबांविषयक सामान्य ज्ञान किती आहे?	-	
२५	शिरडी वृत्त	-	

साईलीलाचे ६७व्या वर्षात पदार्पण

संपादकीय

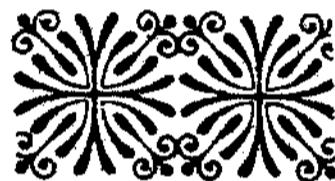
साईभक्त मंडळीनो, तुम्हाला प्रिय असलेल्या श्री साईलीलाने आपल्या प्रकाशन कार्याची सहासष्टी पूर्ण केली आहे. ६७व्या वर्षात मासिकाने पदार्पण केले आहे. साठी बुद्धी नाठी असे म्हणतात. पासष्टीनंतर थकवा येतो, असे म्हणतात. पण साईलीलास ६७व्या वर्षी चांगलेच बाळसे आले आहे. ही सारी श्रीची कृपा आहे, असेच म्हणावयास हवे.

गेल्या साडेतीन वर्षांपासून तर या मासिकाचे सारेच स्वरूप बदललेले आहे. चित्ताकर्षक मुख्यपृष्ठात व अत्याधुनिक छपाईत हे मासिक प्रकाशित होऊन भाविकांच्या हाती पडत आहे. यामुळे भक्त तर इतके खूप आहेत की, अंक हातात पडताच तो चोखंदळपणे वाचून मगच तो ते हातावेगळा करतात. एकदा वाचला तरी पुन्हा पुन्हा तो चाळतात. गेल्या काही महिन्यांपासून इतका काही विविध स्वरूपी मजकूर देशाच्या कोनाकोपन्यातून येऊ लागला आहे की, आम्हालाच पुढील अंकात काय काय द्यायचे आणि किती म्हणून द्यायचे, असा प्रश्न पडू लागलेला आहे. या मासिकाचा आकार लहान असल्याने मजकूराच्या मर्यादा सांभाळाव्या व पाळाव्या लागतात. नवनवीन भक्त तर आता आपापल्या लेखण्या सरसावून श्रीवर लेखन करण्यास उत्साहाने मजकूर पाठवू लागले आहेत व त्या नव्या लेखकांचे आगत-स्वागतही हे मासिक करीत आहे. एकाच लेखकाचे त्याच त्याच विषयावरचे साहित्य छापण्याएवजी काही जुन्या तर काही नवीन लेखक भक्तांच्या साहित्याने नटलेली श्रीसाईलीला अलिकडे अलिकडे वाचकांच्या हाती पडू लागली आहे. हा आमूलाप्र बदल झालेला आहे, हे कुणाही वाचकाला कबूल करावे लागेल. साईलीलात आता एवढी वैशिष्ट्यपूर्ण सदरे सुरु झालेली आहेत की, प्रत्येक अंक संग्राह्य असतो, अशी पावती पत्रे वाचक लिहीत असतात. माझ्या आठवणीतून मी पाहिलेले साईनाथ महाराज, ही साईचे चक्षुर्वैदर्शन घेतलेल्या भाग्यवंतांनी लिहिलेली लेखमाला, साई दरबारातील माणिक-मोती ही साईकालीन भक्तांची भरपूर माहिती देणारी मालिका खरोखरच रंजक आहेत. अमरावतीचे दादासाहेब खापडे यांनी लिहिलेली साईकालीन आंग्ल रोजनिशितील मजकूराचे मराठीत रुपांतर सध्या चालूच आहे. 'इति श्री साई उवाच' हे एक नवे सदर गेल्या महिन्यापासून आपल्या समोर ठेवील आहे. त्यात वैशिष्ट्यपूर्ण वचने भक्तांनी पाठवावीत. पुन्हा नवी भर म्हणून की काय एक नवे सदर केवळ तुमच्यासाठी म्हणून सुरु करीत आहोत व ते म्हणजे श्री साईलीला— ६६

वर्षापूर्वी. सहासष्ट वर्षापूर्वी पासूनचे पहिल्या अंकापासूनच्या अंकात काय काय मजकूर येत गेला, त्याचा तपशील व थोडक्यात गोषवारा यामुळे सहासष्ट वर्षापूर्वीचेही अंक तुमच्यासंग्रही आले असेच तुम्हाला वाटेल की नाही! पण हा मजकूर पानभर असेल.

श्री साईलीलाचा वाचकवर्ग प्रामुख्याने सामान्य दर्जाचा असत्याने, गूढ गुंजनात्मक, वाचकांच्या डोक्यावरून जाणारे अशा लेखांचे किंवा जास्तीत जास्त लांबीच्या मजकूराचे स्वागत करण्यास आम्ही तितकेसे उत्सुक नसतो. तेक्हा श्री साईलीलासाठी छोटेखाली; आटोपशीर, व्यवस्थित, स्वच्छ अक्षरात व मुख्य म्हणजे विषयास धरून, असा मजकूर जर आला, तर अशा मजकूराचे स्वागत नेहमीच येथे होत असते व त्यांची प्रसिद्धी पण विनाविलंब केली जाते.

श्री साईलीलाच्या ६७व्या वर्धापनदिनी भगवान श्रीसाईनाथांचे सर्व वाचकांना, लेखक-कवीना, हितचिंतकांना शुभाशीर्वाद.

लेखक - कर्वीस निवेदन

'श्री साईलीला' मासिकाकरिता साहित्य पाठविताना लेखक - कवीनी पुढील गोष्टीची दक्षता घेणे आवश्यक आहे.

* अंतर्देशीय पत्रावर, पोस्टकार्डवर लेखन करू नये.

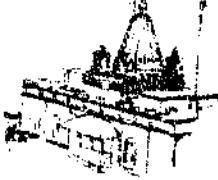
* आमच्याकडे आलेल्या कवितांचे प्रमाण खूपच असत्याने, पुढील सूचना मिळेपर्यंत, कृपया, कविता पाठवू नयेत.

* सुवाच्य अक्षरात, कागदाच्या डाव्या बाजूस भरपूर समास सोडून, दोन ओळीच्या मध्ये पुरेशी मोकळी जागा ठेवून लिखाण असावे, ते पाठपोठ असू नये, शक्यतो टंकलिखित असावे, लेखनासाठी वापरात येणारा कागद जीर्ण-विजीर्ण, टाकाऊ असू नये.

* हयात असलेल्या संतांविषयीचे लेख, सामान्य दर्जाचे अनुभव पाठवू नयेत.

* अभ्यासपूर्ण, तर्कशुद्ध, मीमांसक व वैचारिक स्वरूपाच्या लेखांना प्राधान्य दिले जाईल.

- का. सं.

साईंसत्चरित्रातील अकरावा अध्याय अर्थात् रुद्राध्याय महिमा

— श्री. म. वि. सामंत (तेरावळेकर)
मराठी साहित्य प्राज्ञ
मु. पो. - म्हापण, कुडाळ,
जि. - सिंधुदुर्ग.

आमच्या घरात फार पूर्वी पासून देव देवतार्चन चालू आहे. अगदी लहान मुले सुद्धा सायंकाळी दिवा लावल्यावर ॐ नमः साईनाथाय अगर श्री स्वामी समर्थ असा १५ मिनिटे शांतपणे जप करतात, मानसिक समाधान लाभते आणि सांसारिक अडचणी आपोआप दूर होतात. मुले थोडीशी आंग्ल विद्या विभूषित झाली आहेत. परंतु त्यांच्यावर नास्तिकपणाचा पगडा अद्याप बसलेला नाही, हे आमचे भाग्य आणि बाबांची कृपा !

मी आतापर्यंत गाणगापूर, गोकर्ण, पंढरपूर, नृसिंहवाडी, शिर्डी इत्यादि तीर्थक्षेत्रावर अनेकवार गेलो. प्रत्येक ठिकाणी ४/४ दिवस राहिलो. होईल ती सेवा, अगदी मनोमन पण निष्काम भावनेने केली.

देवाजवळ मला काही मागायचे नसते, फक्त हवे ते दर्शन. कोण्या एका संताने म्हटले आहे, “शोधूनि पाहे खन्या देवा” पोथ्या पुराणांत जसे वर्णन आहे, दंवघरातील तसबिरीत जसा दिसतो, तसा साक्षात् देव दिसावा, ही इच्छा !

अलिकडे काही आध्यात्मिक ग्रंथ, परमेश्वर लीला विषयीची मासिके उदा, साईलीला, कल्याण, अक्कलकोट स्वामी दर्शन वाचून देव म्हणजे निराळी चीज अथवा बाब नाही, तो आपल्यातच आहे, त्याला ओळखणे जरुर आहे, अशी मनाची धारणा आणि खात्री झाली.

इस्लाम धर्म संस्थापक हजरत पैगंबराच्या चरित्रातीली एक गोष्ट आठवली. एकदा पैगंबराचे पाठीमागे शत्रू लागले. पैगंबर व त्यांचा एक शिष्य असे दोघेच होते. शत्रू जास्त असल्याने त्यांनी शत्रूशी दोन हात करण्यापेक्षा पळून जाण्याचे ठरविले. पळता पळता ते एका गुहेत शिरले व लपून राहिले. हजरतांच्या शिष्याने हजरतांना विद्यारले, “हजरत, शत्रूचा जमाव फार मोठा व आपण फक्त दोघेच काय करणार?”

पैगंबरांनी अगदी ताबडतोब उत्तर दिले, “अरे वेड्या आपण दोघे नाहीत, आपण तिघे आहोत.”

शिष्य डोळे विस्फारून पाहू लागला. तेव्हा ते म्हणाले, “पाहतोस काय? तू मी आणि आपला देव! श्रद्धा ठेव व निश्चिन्त रहा.”

शत्रूंना भुरळ पडली. ते दुसऱ्याच मार्गाने निघून गेले. पर्यायाने पैगंबराचे अनायासे संरक्षण झाले. या ठिकाणी परमेश्वराच्या अस्तित्वाचे त्यांना दर्शनच झाले, असे म्हणावे लागेल.

बाबांची शिकवण अशीच आहे. देवाला ओळखा, श्रद्धा ठेवा, तो तुमच्या पाठीशी सदैव आहे.

संसारात नेहमी अडचणी येतात, किंबहुना या अडचणी साईबाबाच निर्माण करतात आणि आपल्या भक्तांची परीक्षा पाहतात. अर्थात अडचणीमधून सुटण्याचा मार्ग पण तेच दाखवतात. आपण त्यांच्यावर निष्ठा आणि श्रद्धा ठेवली, तर आलेल्या संकटामधून पार कसे पडलो, हे समजत सुद्धा नाही. इतक्या सुगमतेने सहीसलामत संकटातून पार होतो.

माझे एक स्नेही खरेखुरे साईभक्त आहेत. त्यांच्यावर बेतण्याइतपत आपत्ती येतात पण त्यांचा ते विचारच करीत नाहीत. प्रत्येक अडचणीच्या वेळी ते बाबांची इच्छा अगर बाबांची मर्जी असे म्हणतात. कोणत्याही संकटाच्या वेळी त्यांच्यावर मानसिक दडपण नसते.

गेल्या पाच वर्षापूर्वी घरगुती आणि सांसारिक कटकटींनी मी पुरता गांगरुन गेलो. माझी परिस्थिती त्राही भगवन् अशी झाली. इतकेच काय, तर 'ना इह ना पर' अशा स्थितीत उदास, बेचैन होऊन निरीश्वरवादी बनत गेलो.

दासगणू महाराज देवाला आळवताना असे म्हणतात की, हे रमावरा, माझ्या सारख्या पामरावर तुझी कृपा झाली नाही, तर संतांनी तुझी चरित्रे उगाच रंगविली आहेत आणि कृपेचा करुणा सागर म्हणून डांगोरा पिटला आहे, असे नाईलाजाने म्हणावे लागेल. तेच त्या महापुरुषाचे वाक्य माझ्या मनात एक सारखे येत होते.

इतक्यात आमचे साईभक्तमित्र एक दिवस एका देवळात भेटले. बाबांची सुमारे दीड फूट उंचीची सुंदर मूर्ती दर्शनी भागातच बसवली होती. मी नेलेल्या उद्बत्त्या पेटवून ठेवल्या आणि नमस्कार केला.

साईभक्तांनी मला काही औपचारिक प्रश्न विचारले आणि शांतपणाने म्हणाले, 'हे पहा सामंत, जगात ईश्वर आहे, तो ओळखता आला पाहिजे. परमेश्वराच्या अस्तित्वावर निष्ठा असली पाहिजे. बाबांचे श्रद्धा आणि सबुरी हे दोन शब्द लक्षात ठेवले पाहिजेत व त्यांचे चिंतन केले पाहिजे.'

"जोगाई जाखाई मरि आई शनि शंकर अंबाबाई मारुती खंडोबा म्हाळसाई ठाई ठाई शिरडीत परि अवघड प्रसंग येता कामी पडेना| एकही ग्रामस्था. तयाचा तो चालता बोलता धावता संकटी पावता एक साई."

श्री साई सत्चरित्रामध्ये अकरावा अध्याय म्हणजे रुद्राध्याय होय. त्याच्या पठणाने, पारायणाने सगळी संकटे सौम्य होतात, दूर होतात. शत्रूंचा लय होतो. असे म्हणत त्यांनी आपल्या समोरच्या श्री साईबाबांच्या पुतळ्याकडे पाहिले आणि आश्चर्यवत् घटना म्हणजे बाबांच्या मस्तकावरचे एक फूल आपोआप खाली पडले.

आमचे साईभक्त, मी त्यांना अण्णा म्हणतो, ते म्हणाले, हाच तुम्हाला खरा प्रसाद आहे. आज पासून नियम करा, साईसत्चरितातला ११ वा अध्याय नियमाने, दरराज, श्रद्धापूर्वक वाचा आणि गुरुवारी तोच, म्हणजे रुद्राध्याय ११ वेळा वाचा, बाबा तुमच्या मार्गे पुढे उभे आहेत.

त्यांच्या उपदेशाप्रमाणे मी काही दिवस रुद्राध्यायाचे वाचन केले आणि आमच्या घरात त्याचे सदैव वाचन क्वावे, या अपेक्षेने मराठी पाचव्या इयत्तेत शिकण्या आमच्या मुलीला अध्याय वाचनाची कामगिरी लावली. तिही आवडीने, नेहमी पद्धतशीर पाटावर बसून मोठ्या माणसाप्रमाणे हा अध्याय वाचते.

साधारणतः दोन वर्षे आमचा हा उपक्रम चालू आहे किंबहुना आमच्या कुटुंबियां हा अध्याय पाठ्य झाला आहे, असे म्हणायला प्रत्यवाय नाही.

आम्हाला येणाऱ्या आगामी संकटाची सूचना, आलेल्या आपत्तीतून सुटण्याबै भक्तीमार्ग बाबा जणू करीतच असतात, अशी मनोमन खात्री आहे.

रामफळ - सीताफळ दोन रूपके

— सौ. भावना जेऊरक
गोपी टॉकीजसमोर, डोबिवली

प्रासादिक पवित्र ग्रंथ "साईसत्चरित" मधील अध्याय क्रमांक १९ मध्ये ओळख २५ ते ३२ यामधून हेमाडपंतांनी रामफळ व सीताफळ ही रूपके साधून ज्ञानमार्ग भक्तीमार्ग यांचे महिमान सांगितले आहे.

बाबांच्या दरबारात हौशे, नवशे, गवशे सर्व तन्हेचे व सर्व थरातील लोक येत असत प्रत्येक भक्ताची आकलन शक्ती, श्रद्धा व मानसिक रथेच्या पाहून बाबा प्रत्येकास त्याच्या कुवतीप्रमाणे मार्गदर्शन करत.

सर्वात श्रेष्ठ ज्ञानमार्ग. तो मार्ग सांसारिक लोकांना अवलंबण्यास कठीण म्हणून आपल्या भक्तांना सर्वात सोप्या अशा भक्तीमार्गाचे अवलंबन करण्यास बाबा रात्रंदिवस सांगत. ते सर्वांना सांगत—

वदत ज्ञानमार्गाचे महिमान। मार्ग तो रामफळासमान।

भक्तीमार्ग सीताफळ सेवन। स्वल्प साधन रसमधुर ॥२६॥

सर्दंसामान्य भक्तांना आध्यात्मिक प्रगती करण्यासाठी भक्तीमार्गाचा अवलंबन करणेच योग्य आहे. ज्ञानमार्ग हा रामफळासारखा आहे, तर भक्तीमार्ग व सीताफळासमान आहे. दोन्ही फळे असंख्य बिया असलेली असली तरी मधुर गरावी सोज्ज्वल असतात.

ज्ञानमार्ग अंगिकारताना मार्गात अनंत अडचणी येत असतात. त्या अडचणी पाठ करताना आपली मानवी शक्ती बन्याच वेळा कमी पडते. अशा वेळी सद्गुरुच्या चरणांलीन झाल्यावर तोच आपल्याला भक्तीमार्गाकडून ज्ञानमार्गाकडे जाण्याची वाट दाखवितो. हेमाडपंत भक्ती व ज्ञान मार्गाचे विश्लेषण किती सुंदर उपमा देऊन करतात—

भक्ती ही सोज्ज्वल सीताफळ ज्ञान हे परिपक्व रामफळ।

एकाहूनी एक रसाळा मधुर परिमळ तैसाच॥

निरपेक्ष भोळा भक्तीभाव म्हणजेच जणू सीताफळ होय. आन्तरिक शुद्ध भाव साईना नेहमीच प्रिय. सीताफळ हे सहजासहजी बी पेसन उगवणारे झाड. त्याच्यासाठी मनापासून थोडेफार परिश्रम घेतले, तर त्याला मधुर, रसाळ गोमटी सीताफळे धरु लागतात. अन् बघता बघता फळातील गर बी ला घडू धरुन ठेवतो. कालांतराने तो गर मधुर होऊन परिपक्व होतो. श्रद्धा ठेवून भक्ती करा, मग सीताफळासारखे मधुर अनुभव तुम्हास येतील.

ज्ञानमार्ग हा अंधिक फलदायी व श्रेष्ठ. परंतु त्याचे नियम काटेकोरपणे, कसोशीने पाळणे आवश्यक. सर्वसामान्यपणे संसारी माणूस ज्ञानमार्गाचा अवलंब करु धजत नाही. पण ज्ञानमार्गाने जर का आपण वाटचाल केली, तर अतिमधुर असे गरदार रामफळ आपल्या पदरी नक्कीच पडणार.

भक्तीमार्ग अन् ज्ञानमार्ग यातून अंतिम प्राप्ती एकच. ती म्हणजे, आध्यात्मिक प्रगती होऊन परमेश्वरी लीलेचे अगाध ज्ञान भक्तास होणे. गुरुकृपेची मधुर रसाळ फळे चाखावयास मिळतात. रामफळ हे वजनदार, गरदार असे फळ. ते फळ झाडावरच पिकूळ देऊन परिपक्व झाल्यावर काढले, तर त्याची गोडी अवर्णनीय. परंतु त्यासाठी धीर धरणे आवश्यक. शिवाय रामफळाचा देठ फळात अगदी थेटपर्यंत असतो. म्हणजेच सबुरी धरली तर मधुर फळ मिळणारच, अन् ते सुद्धा परिपूर्ण असलेले. अर्धवट वाढ झालेले रामफळ जमिनीवर पाढून पिकविले, तर त्याची गोडी कमी होते, दाट गर कमी होतो. अर्थात् ज्ञानमार्गाचा अवलंबन करणाऱ्याने पायरी पायरीने पाऊल उचलावे, सबुरी धरुन सातत्याने ध्येयपूर्ती होईपर्यंत आपले कर्तव्य करत राहिले पाहिजे.

सीताफळास रामफळासारखी परिस्थिती नाही. पूर्ण वाढ झालेली सीताफळे झाडावरुन काढून पिकत ठेवली तरी त्याची गोडी कमी होत नाही. अल्प काळात पिकूळ ती तेवढीच मधुर होतात, जेवढी झाडावर होतील. सीताफळाला झाडापासून घडायचे भय नसते. तात्पर्युभक्तीमार्गाने जाणारा भक्तही परमेश्वर लीलेचे अगाध ज्ञान प्राप्त करु शकतो, शिवाय गर्व किंवा अहंकाराने त्याचे पतन होण्याचे भय नसते. परमेश्वरी कृपेने तो मधुर गोमटी फळेही प्राप्त करु शकतो.

रामफळाला झाडापासून पडायचे भय असते. याचा अर्थ ज्ञान प्राप्त झाल्यावर कदाचित् अधोगती होण्याची शक्यता असते. कारण अशा व्यक्ती गर्वाने, अहंकाराने स्वतःस श्रेष्ठ मानू लागतात. झानीजनांनी झानाच्या जोरावर अष्टसिद्धिवर ताबा मिळवावा, निर्भय क्हावे व दुसऱ्यांचे अज्ञान दूर करावे. त्यांच्या हातून थोडीसुद्धा हेळसांड होता नये.

म्हणूनच दयाघन साईराम आपल्या भक्तांना भक्तीमार्गाचा स्वीकार करण्यास लावतो व नामस्मरणाचे महत्त्व पटवून देतो.

साईनाथांचे भक्तांशी हितगुज

— श्री. रा. ना. घोडखणे

४२० सी, हनुमान नगर

नागपूर - ४४० ००९

सुगंधी फुलांचा आसमंत सुवासाने दरवळतो, तसा शिरडीचा आसमंत साईनाथांच्या वास्तव्याने पुनित झालेला आहे, पावन झाला आहे. आज ते तीर्थस्थान बनले आहे. यात्रेकरूंची तेथे सारखी रीघ लागलेली असते. भक्तांच्या हाकेला 'ओ देणाऱ्या हया संताचे-साईनाथांचे दर्शनास जनसमूह उतावीळ झालेला असतो, शेकडो भक्तांच्या आशांचे, श्रद्धांचे साईबाबा आधारस्तंभ बनले आहेत.

'दया हे भांडवल संता' हया उक्तीप्रमाणे हया दयेच्या सागराने उदी (अंगार) देऊन शरणांगतांचे आजार दूर सारत त्यांच्या हयातीत अनेक निपुंत्रिक भक्तांना पुनर्प्राप्ति करून दिली. अनेक भक्तांची संकटांतून सुटका केली. त्यांच्या चरित्रात हया गोष्टीचा उल्लेख आहेच.

भक्तांशी त्यांचे नेहमी वार्तालाप चालत, हितगुज होत. त्यात अनेक आध्यात्मिक प्रश्नांची उकल होई. त्यांच्या हया गोष्टीत त्यांनी उल्लेखिलेल्या दोन गोष्टी समाजाला, तसेच व्यक्तिविकासाला सहाय्यक आहेत, असे वाटल्यावरून त्या येण्यात नमूद करीत आहे. पहिली गोष्ट, 'सबका मालिक एक है' आणि दुसरी गोष्ट 'तुम में नाम लो, मैं तुम्हारी याद करूंगा' हया दोन गोष्टींचाच सांगोपांग विचार करावा, हया हेतूने हा लेख श्रीसाईच्या चरणी सादर करीत आहे.

'सबका मालिक एक है'

श्रीसाईनाथांच्या भक्तमंडळीत हिंदु, मुस्लिम, ईसाई, पारशी, जैन इत्यादि विविध धर्मांचे व भिन्न जातींचे लोक असत. विविध रंगांची फुले एका सूत्रात गोवली म्हणजे जशी सुंदर दिसतात, अगदी तसाच आनंद हया विविध धर्मजातींच्या लोकांच्या सम्मेलनात दिसून येई. साईनाथांच्या सहवासात ते धर्मजातीचे भेदभेद विसरत, लहान-मोठा, उच्च-नीच, गरीब-श्रीमंत सारे भेद येथे समाप्त होत. त्यांच्या निवास त्यांचे भोजन, त्यांचे परस्परांशी होणारे संवाद एका कुटुंबातील माणसांसारख सलोख्याचे अन् जिळ्हाळ्याचे असत. त्यांच्यात भावनात्मक ऐक्य निर्माण होई. एकाच देवाच्या कृपाप्रसादाची लालसा असलेले सारे भक्त एका अभिनव भावनेने भारलेले दिसत.

असाच आनंद भारतात निर्माण क्वावा, भावनिक ऐक्य साधावे, असे भारतीय समाज धुरंधरांना वाटते. त्यांना मला असे सांगावेसे वाटते की, तुम्ही आमच्या देवाला सामर्थ्यशाली श्रीसाईनाथांना शरण जा, म्हणजे तुमचे इप्सित साध्य होईल. श्री सदगुरु साईनाथांचा भक्तांना उपदेश असे की, तुम्ही सगळे एकाच देवाची लेका आहात. देवाच्या दुनियेत जाती धर्माला वाव नाही. भक्तांना जातच नसते, वस्तुत

तुम्ही परस्परांचे बंधु आहात. तुमच्यात प्रेम, सहिष्णुता, सहकार्य व परस्परांविषयी आदर असला पाहिजे. हे जेथे नांदते ना, तेथेच भगवंत वास करतो. माणसामाणसांत भेद पाहाण म्हणजे देवापासून दूर जाणे आहे. सर्वभूतांवर प्रेम करणे, हेच भगवंताचे पूजन आहे.

गाढवास पाजूनि गंगाजल ।

एकनाथे पूजिले चैतन्यास ॥

ह्या काव्य ओळीत हाच भाव व्यक्त केलेला दिसून येतो.

प्रत्येक व्यक्तीच्या ठिकाणी आत्मा आहे. सर्व आत्मे एकत्र आले की, परमात्मा बनतो, असे महात्मा गांधी म्हणत. सर्वांनी भेदाभेद टाळून एकत्र यावे, ऐक्य साधावे, असा ह्यात हेतू आहे. असे झाले म्हणजे द्वेष, हेवेदावे, मत्सर, राग-लोभ ह्या भावनांना फाटा मिळतो. मानवाला सौजन्य लाभते. सद्गुणांची वाढ होते. संतांच्या उपासनेला अशाच गुणांची जरुरी आहे, ह्या महात्मा गांधीच्या उपदेशात 'सबका मालिक एक है' ह्या साईनाथांच्या मंत्राचे प्रतिबिंब पडलेले दिसते.

भारतीय राज्य घटना धर्मातीत (Secular) आहे. यात मानवाचा विचार डोळ्यासमोर ठेवून ही भूमिका राष्ट्राने स्वीकारलेली दिसते भारत सर्वांचा देश आहे. 'सबका मालिक एक है' हा साईनाथांचा उपदेश समोर ठेवूनच जणू काही भारतीय घटनेला उदात्त स्वरूप देण्यात आले आहे, असे वाटू लागते.

जात, धर्म, पंथरहित निरपेक्ष समाजवादी समाज रचना घडविणे, हे शिक्षणाचे उद्दिष्ट मानले जाते. पण अजून ते प्रत्यक्षात उत्तरलेले दिसत नाही. शिरडीला साईबाबांच्या आसमंतात ही निरपेक्षता निर्माण होते. साईच्या कृपेने तिचे विशाल स्वरूपात रूपांतर होईल, अशी आशा करू या.

शिकागोला विश्वधर्म परिषदेत स्वामी विवेकानंदांनी सर्व धर्म समान आहेत, कोणताही धर्म दुसऱ्या धर्मप्रेक्षा लहान किंवा मोठा नाही, असे सांगून सर्वधर्मसम्भावाची अभिनव कल्पना जगापुढे ठेवली. निरनिराळे धर्म एकाच भगवंताकडे जाणाऱ्या वाटा आहेत, ईश्वर प्राप्तीचे मार्ग आहेत, असे प्रतिपादिले. साईनाथांच्या उपदेशाचे सार ह्यात प्रतीत होते.

'तुम मेरा नाम लो, मैं तुम्हारी याद करूँगा'

यात साईनाथांची याद करायची म्हणजे, श्रद्धापूर्वक त्यांची भक्ती करायची, असा भाव अभिप्रेत आहे. साईनाथांचे एकदा नाव घेतले की, लगेच साईनाथ प्रसन्न होतात, असा याचा अर्थ होतं नाही. श्रद्धापूर्वक साईनाथांच्या नावाचा जप केला. तळमळीने त्यांना हाक मारली. सातत्याने त्यांच्या चिंतनात राहिलं, तरच साईबाबा त्यांच्यासाठी हजर आहेत, असा बोध घेणे बरोबर होईल.

रामकृष्ण परमहंस म्हणतात, संतकृपेसाठी साधक (भक्त) व्याकूळ व्हायला पाहिजे. पुढे उदाहरण देऊन ते सांगतात, प्रेयसीकडे जायला प्रियकराला जशी तळमळ लागते ना, तशीच तळमळ भक्ताला-साधकाला लागायला पाहिजे. अंगी रोमांच उभे राहायला पाहिजेत. तरच काही साध्य होण्याची आशा आहे.

जनसामान्याला जवळचा आणि वारकर्यांनी, भागवत धर्मियांनी परंपरेने चालविलेला नामसंकीर्तनाचा - नामजपाचा भक्तीमार्ग साईनाथांनी 'तुम मेरा नाम लो' यातून सुचविला आहे. मराठी मुलखातील सान्या संतांनी हाच मार्ग स्वीकारलेला दिसतो.

विठ्ठल, विठ्ठल फ्रीत संत तुकाराम नामस्मरणात इतके तल्लीन होतात की, शेताची राखण करायचे भान त्यांना राहत नाही. सारं शेत गुरं खाऊन टाकतात.

संत जनाबाई बसता-उठता, दळता-कांडता विठ्ठलाचेच गाणे गाई. अगदी भान विसरून गाई. विठ्ठल तिचे काम करु लागत. हा नामस्मरणाचाच प्रभाव आहे.

संत गाडगे महाराजाचा नामस्मरणावरच भर असायचा. 'गोपाला, गोपाला देवकीनंदन गोपाला' हे त्यांचे घोष वाक्य असे, कीर्तनात नेहमी त्याचा उच्चार होई. त्याच्या कीर्तनाची सुरुवात क्हायची ती अशी— जिभले तुला धंदा, घडि घडि म्हण गे हरि गोविंदा। सान्या महाराष्ट्रातील संतांना नामसंकीर्तनाचे वेड असे. भक्तीमार्ग सहज सोपा म्हणून 'साई साई' म्हणा, असा साईबाबांनी देखील भक्तांना उपदेश केलेला आहे, हे आपल्या ध्यानात येईल.

नामजपाचे महत्व सांगणारे खालील काव्य वाचू या—

ज्ञानदेव म्हणे हरि हरि जपा ।

वाल्मीकी उद्धरला राम जपे ॥

प्रल्हादे धरिला नारायण मनी ।

तुका वेडा होई विठ्ठल गजरी ॥१॥

नामजप हा यज्ञ आहे सोपा ।

न लगे काळ वेळ तया आचराया ॥

यज्ञ, याग, व्रत लौकिकाचे धन ।

अहंकार वाढवी भक्तीचे विडंबन ॥२॥

नामाशी एकरूप क्हावे विसरूनि भान ।

ज्ञानदेव म्हणे संतसंगे मिळते हे दान ॥

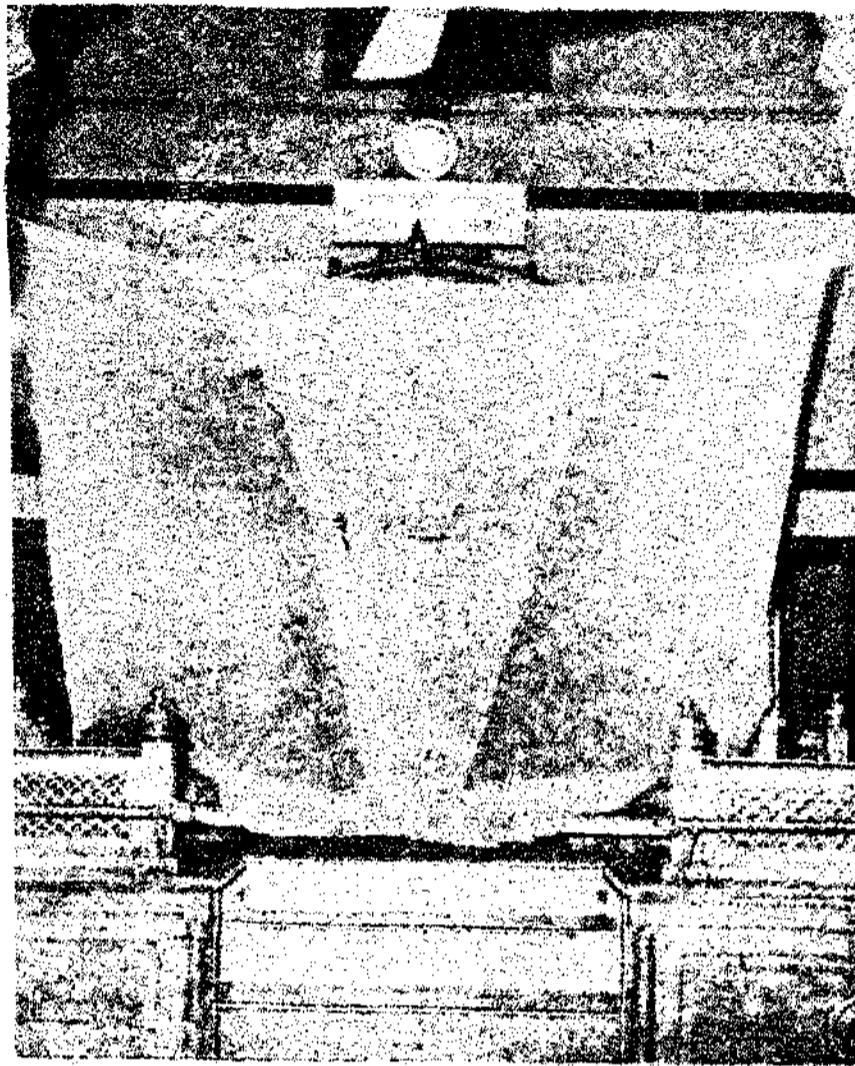
इतिहास भुलण्या मनिचा नाम हे साधन ।

आत्मज्ञानासाठी संत देती हा संदेश ॥३॥

'तुम मेरा नाम लो, मै तुम्हारी याद करूंगा' ह्यात नामस्मरणाचा सोपा मार्ग श्री साईनाथांनी आपल्या भक्तांस सुचविला आहे, असे समजू या. आपण हा मार्ग स्वीकारला की, आपल्यावर साईकृपेचॉ वर्षाव व्हायला वेळ लागायचा नाही. आता साई, साई असा जप करीत, ह्या लेखाची इतिश्री करु या.

शेजारतीनंतर श्रीबाबा निदाधीन होतात तेव्हा -

सदानंद चेंदवणकर.

संत चूडामणी भगवान श्रीसाईनाथांची दिवसभरातील चौथी, शेवटची आरती रात्री १० वाजता सुरु होते व ती १०-२० ला संपते. आरतीनंतर भक्तगण श्रीना वंदन करतात व या भक्ताला उद्या पहाटेला दर्शन द्या, असे आवर्जून सांगतात व शेजारतीचा प्रसाद घेऊन निवासरथानी परततात. रात्रीचे साडे दहा वाजलेले असतात व भरकन भक्त समाधीमंदिरातून निघून गेल्यावर सामसूम होते व मग बाबांच्या निजण्याच्या तयारीस समाधीमंदिरातील कर्मचारी वर्ग लागतो.

संपूर्ण समाधीमंदिरातील कचरा काढला जातो. ते स्वच्छ केले जाते. नंतर श्रीच्या अंगावरील सर्व वस्त्रे, पोषाख, मुकुट इ. उतरविले जातात. नंतर एक तांबऱ्या-भगव्या रंगाची एक उबदार शाल त्यांच्या पाठीवरून घेऊन ती सर्वांगाभोवती लपेटली जाते. त्यांच्या खाली उधऱ्या राहिलेल्या एका पायावर ही दुसरी एक लहानशी शाल घातली जाते. शाल लपेटल्यावर त्यांच्या गळ्यात एक हार घातला जातो. नंतर समाधी चौथराही स्वच्छ केला जातो. प्रत्यक्ष समाधीवरील संगमरवरी लादी ही स्वच्छ पुसली जाते. हळद-कुंकू-तांदूळ, फुले, उदबत्या, कापूर इ. वस्तू काढल्या जातात. दक्षिणा म्हणून भक्तांनी चुकून काही नाणी टाकलेली असतात, ती जवळच्याच पेटीत टाकली जातात. नंतर समाधी फरशीवर भगवी-नारंगी अशी चादर अंथरली जाते. त्या चादरीवर तशीच आणखी एक चादर ओढली जाते. नंतर पांढरी स्वच्छ मच्छरदाणी काढली जाते व ती श्रीसाई पुतळ्यावरून घेऊन ती समाधीवरही घेतली जाते. म्हणजे पुतळा व समाधी दोन्ही मच्छरदाणीत असतात. मच्छरदाणीची चार टोके विशिष्ट

जागी बांधली जातात. नंतर एका तांब्यात थंड पाणी भरले जाते, त्यावर एक फुलपात्र उपडे ठेवले जाते. रात्री श्रीना पिण्यासाठीचे पाणी म्हणून ते त्यांच्या उशाशी ठेवले जाते. प्रत्यक्ष समाधीत श्रीचे चरणकमल पुरुष भक्त मंडळी आरतीचे वेळी जमतात त्या बाजूस व मस्तक महिला भक्त मंडळी जिथे जमतात तिथे आहे.

जलपात्र ठेवल्यानंतर एक कंदिल पेटविला जातो व तो मंदपणे रात्रभर तेवत राहील, अशा व्यवस्थेने श्रीच्या मच्छरदाणीच्या बाहेर समाधी स्थानी तो ठेवला जातो, तो ठेवताना भरपूर सुरक्षितता पण घेतली जाते.

श्रीबाबांची निजण्याची अशी तयारी करण्यात पुजारी वर्ग गुंतलेला असतो, तर दुसरीकडे इतर कर्मचारी-सेवेकरी दिवसभरासाठी श्रीच्या पूजेअर्चेसाठी काढलेली चांदीची भांडी व इतर वस्तू समाधी मंदिराखालील तळघरात व्यवस्थित जागच्या जागी योग्य ती मोजदाद करून ठेवण्यात गुंतलेले असतात. श्रीबाबांच्या समाधी मंदिरातील सर्व ती दारे-खिडक्या बंद केली जातात. कडी-कुलूपे त्यांना लावली जातात, विजेचे सर्व दिवे हळूहळू काढले जातात. तळघराच्या व इतर सर्व त्या चाब्या मंदिर व्यवस्थापकांच्या हाती काळजीपूर्वक दिल्या जातात. सर्व कर्मचारी सेवेकरी श्रीना वंदन करतात व समाधीमंदिराचे मुख्य प्रवेशद्वार बंद करून बाहेरून कुलूप लावले जाते.

हा सारा कार्यक्रम संपेस्तोवर रात्रीचे ११ वाजलेले असतात. मंदिर बंद होते व कोणत्याही परिस्थितीत ते पुन्हा दुसऱ्या दिवशी सकाळी पाच वाजेतोपर्यंत ते मुळीच पुन्हा उघडले जात नाही. कुणीही येवो, कितीही उच्च पदस्थ व्यक्ती येवो, मंदिर अपरात्री पुन्हा उघडणे नाही, असा दंडक आहे व तो तंतोतंत आचरणात आणला जातो. समाधी मंदिरात दिवसभरातल्या असंख्य भक्तांना दिलेल्या दर्शनामुळे श्रीसद्गुरु साईनाथ महाराज अक्षरशः शिणलेले असतात. त्यांची मुळीच झोप मोड होऊ नये, अशीच या पाठीमागची भूमिका आहे व ती आजवर कसोशीने पाळली जात आहे.

श्री साईबाबांबद्दलचे विचार

— सौ. सरोजिनी, मुळ्ये
सरस्वती सदन,
नाथमंदिर कॉलनी, इंदूर.

श्री साईबाबा हे एक अंतज्ञानी, ईश्वरी, अवतारी पुरुष होते, यात शंकाच नाही, ते कोण होते? हिंदु की मुसलमान? त्यांचा जन्म केठे झाला? त्यांचे आई वडील कोण होते? हे पाहण्याची आपणास काही गरज नाही. गंगेचे मूळ आणि ऋषीचे कूळ कधी पाहू नये, शोधू नये म्हणतात, ते खरे आहे. त्यांचे अवतार कार्य काय होते, हेच आपण पहावयाचे. त्यांचे खरे अवतार कार्य म्हणजे माणसांमाणसांत एकी घडवून आणण्याचे व त्यांना साक्षात्कार घडविण्याचे.

साईचे शरीर गेले, त्यांचा आत्मा विश्वचैतन्यात विलीन झाला, त्यांचे दिव्यत्व मात्र मागे राहिले. तेच दिव्यत्व, तीच दैवी शक्ती आजही भक्तांच्या हाकेला धावून जात आहे, त्यांना दिलासा-देत आहे, आणि साक्षात्कार घडवीत आहे. मानवता हे जीवन मूल्य त्यांनी शिकविले. साईबाबांशी कोणीही जरी दुष्ट पणाने वागले, तरी ते त्याला समजावून सांगत असत. त्यांच्यात सूड बुद्धी नव्हती. पंचमहाभूते त्यांच्या आधीन होती. केवढे हे अफाट सामर्थ्य! मानवाला सन्मार्गाला लावण्याचा खेळ खेळणाऱ्या देवाला, त्याचे अपराध अनेकदा पोटात घालावेच लागतात. हेच साईबाबा करीत असत.

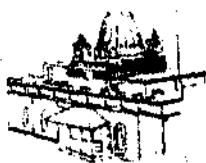
दिक्षितांना बाबांनी सांगितले होते की, माझे शरीर गेले, तरी माझे हे स्थान मरणार नाही. माझ्या अखंड धुनीची राख, तुम्हाला संरक्षण दिल्याशिवाय राहणार नाही. असे म्हणतात की, लहानपणी त्यांना जंगलात एकटेच सोडले होते. त्याना तेथे एक मुसलमान भेटला व त्याने बाबांना आपल्या घरी नेऊन वाढविले, म्हणून त्यांना 'अल्ला भला करेगा' वगैरे बोलण्याची सवय लागली व मुसलमानी संस्कारांत ते वाढल्यामुळे ते तसे झाले.

आपल्या सच्चिदानन्द दयाघन प्रभूची मनोभावे आराधना कराल, तर तोच तुमच्यासाठी धांवून येईल. आम्ही निमित्त मात्र परमेश्वराचे गुलाम आहोत. कौणत्याही धर्मातील परमेश्वराचे ध्यान एकदा निश्चित करून एकाग्रतेने आणि आपल्या परमभक्तीने आपण इष्ट देवतेची आराधना करा, म्हणजे माझे ठिकाणी दुजाभाव आढळणार नाही. ही मनाची एकाग्रता आणि समाधीची पूर्वस्थिती प्राप्त करून घेण्याकरिता आपले. मन नेहमी चांगल्या गोष्टीकडे वळविले पाहिजे. दुष्ट, घाणेरडे विचार काढून टाका आणि सदाचरणाने नित्य वागणाऱ्या मित्रांची संगत ठेवा. बाबांचा हा किती बहुमोल उपदेश आहे! दया हा बाबांच्या उपदेश वाणीतील प्रमुख घटक होता. आपली मनस्थिती अचल व स्थिर ठेवून परमेश्वर भक्तीकडे एकाग्रता ठेवा. आपल्या ऋणानुबंधाने आपण जवळ आलो आहोत, तेव्हा सर्वांबरोबर शांततेने आणि प्रेमाने वागणे, हेच सर्व धर्माचे सार आहे. किती उदात्त शिकवण ही!

बाबांना इतकी वर्ष समाधिस्थ होवून झाली पण आजही आपल्या देशात, परदेशात कित्येक लोकांना त्यांचे अनुभव येत आहेत. मला भजा म्हणून कोणी भजणार नाही. पण ज्याला साक्षात्कार होईल, तोच खरा भक्त बनेल. आज त्यांचे लाखो भक्त निरनिराळ्या ठिकाणी असतील, पण त्यांच्या अचाट शक्तीने सर्व लोक त्यांच्याकडे आकर्षित झाले आहेत. ते अगदी निर्लोभी होते. स्वतःकरिता कोणाही जवळ, काहीही मागत नसत. ते म्हणत, गरीबांना अन्न, वस्त्र, निवारा द्या. बाबांचे खाणे साधे होते. झुणका-भाकर, अंगात कफनी व डोक्याला रुमाल असे, डामडौल नव्हता.

अशा संताची भेट होणे व त्यांचा प्रत्यक्ष सहवास लाभणे, ही अत्यंत भारयाची गोष्ट आहे. अशा विभूती जगाच्या कल्याणाकरिता पृथ्वीवर अवतार घेतात व अवतार कार्य संपले की समाधिस्थ होतात.

'जगाच्या कल्याणा संतांच्या विभूती' हे खरे आहे.

माझ्या आठवणीतून-

मी ऐकलेले व प्रत्यक्ष पाहिलेले श्रीसाईबाबा - ४

डॉ. राजाराम सीताराम उर्फ भाऊसाहेब कापडी

- डॉ. रा. सी. कापडी, एम.बी.बी.एस.
वसुंधरा, राजारामपुरी, १३वी गल्ही,
कोल्हापूर.

डॉ. कापडी तेंव्हा

(कोल्हापूरचे प्रख्यात डॉ. रा. सी. कापडी यांचे वय आज ९४ वर्षांचे आहे. या वयातही ते भरपूर प्रवास करतात. गोरे गोरे पान व लालबुंद घेहन्याचे, सुटबुटात वावरणाऱ्या या प्रसिद्ध धन्वंतरीवर बाबांची कृपाच खरोखरी आहे, यात प्रत्यवाय नाही.)

सर्वज्ञानी साईबाबा

ऐकेन जातेन सर्वदा विज्ञानं भवति श्री संत चूडामणी शिर्डीचे साईबाबा हे उपजतच सर्वज्ञानी होते. — ‘सूचितां श्रीमतां गैह योग भ्रष्टो मिजाय ते’ सदाचरणी भाग्यवंताच्या घराण्यात ते जन्माला आलेले होते. त्यांच्या कानाच्या पाळी टोचलेल्या होत्या. हिंदू धर्माशिवाय कोणत्याही धर्मात कानाच्या पाळी टोचत नाहीत.-

पण पुढे लहानपणीच ते अविंधाच्या घराण्यात वाढलेले असल्यामुळे त्यांच्यावर मुस्लिम धर्माचे संस्कार झाले. त्यांचा जन्म, नवे अवतार हिंदू-मुस्लिमांची दुही मिटविण्याकरिता होता. म्हणून देह पडेपर्यंत त्यांनी बाह्यात्कारी पत्करलेला फकीर वेष अद्भाहासाने शेवटपर्यंत बदलला नाही.

त्यांची पूजा, आरती करताना सुद्धा ते कपाळाला गंध लावून घेत नसत. त्यांचे एक भक्त म्हाळसापतीचे गंध गळ्याला लावून घेत.

गंधाचा पहिला टिळा— परंतु एकदा धोपेश्वराचे संत काका पुराणिक यांचे एक पट्ठ शिष्य डॉ. पंडीत हे बाबांच्या दर्शनाला आले. त्यांना थोडावेळ बसू दिले आणि बाबा म्हणाले, “जा असाच जा. दादा पुजान्यांच्या घरी जा.” डॉ. पंडीत ताबडतोब उठले आणि पुजान्यांच्या घरी गेले. त्यावेळी दोन प्रहरच्या आरतीची वेळ होती. पुजारी आरतीचे सामान घेऊन निघाले. “आपण येता कां?” असे पुजान्याने त्यांना विचारले. डॉ. पंडीत त्यांच्या बरोबर आरतीला गेले.

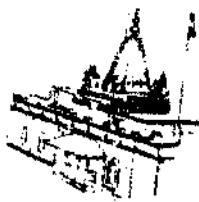
नित्याप्रमाणे गंध, पुष्प वरै यथोचित पूजा झाली. पाहुणे डॉ. पंडीत यांनी बाबांचे मस्तक धरून पुजान्याच्या तबकडीतील तांबड्या गंधाचा त्रिपुंडकपाळावर रेखाटला. हाच बाबांच्या कपाळावर गंधाचा रेखाटलेला पहिला टिळा.

दादा पुजान्यांना हा प्रकार पाहून थरकाप भरला. बाबा क्रोधावतार घेतात की काय, हे ते बाबांच्या तोडाकडे निरखून पाहू लागले, पण तसे काही घडले नाही. उलट बाबा फारच प्रसन्न दिसले. संध्याकाळी पुन्हा जेव्हा ते बाबांकडे गेले, तेव्हा त्यांनी कुरबुर सुरु केली. ते म्हणाले, “बाबा इतके दिवस आम्ही इवलासा गंधाचा टिळा कपाळाला लावण्यास पुढे गेलो, त्यावेळी तुम्ही झिडकारले आणि आजच त्या डॉ. पंडीतांच्या भल्या भक्तम त्रिपुंडाची हौस कशी काय आली?” बाबा हसून म्हणाले, “त्याने भावभक्तीने फसविले. माझा नाईलाज झाला.”

हिंदू-मुस्लिम एकी— डॉ. पंडीतांजवळ खुलासा विचारला असता, ते म्हणाले, “बाबा मला माझे गुरु पुराणिककाकाच दिसले.” पण एवढे मात्र खरे की, बाबांनी यापुढे कोणालाही कपाळाला गंध लावण्यास मनाई केली नाही. डॉ. पंडीतांना “जा आत्ताच्या आता, असाच जा” एवढे जे निक्षून सांगितले, त्याचाच अर्थ साईबाबांना मुस्लिम बंधुप्रमाणे गंध न लावून घेण्याची प्रथा मोडावयाची होती. म्हणून त्यांनी ही संधी साधली. असो. बाबांचा जन्मच हिंदू मुस्लिमांची एकी घडवून आणण्यासाठी होता. रामनवमीच्या दिवशी, सकाळी दोन प्रहरी राम जन्माचा सोहळा व रात्रौ ताबूत काढण्यास मुस्लिम बंधुंना दिलेली परवानगी, हे सुद्धा तेच दर्शविते.

यापुढे दररोज त्रिपुंड लावण्याची प्रथा, पूजा, आरती आजपर्यंत परंपरेने चालू आहे. त्या प्रथेला हिंदू बांधवांची मर्ने प्रसन्न ठेवण्याचाच हेतू आहे. बाबा आशीर्वाद देतानु “अल्ला तेरा भला करेगा” असे म्हणत. त्यांनी शेवटपर्यंत फकीर वेष परिधान केला. याचा अर्थ, मुस्लिम बांधवांना दुखवायचे नव्हते, हा आहे.

आपल्या हयाती पर्यंत त्यांनी आपल्या कार्यक्रमांत बदल केला नाही.

एक मुरिलम बंधु कुराणातील फाके मोठमोठ्याने ओरडत रात्रंदिवस सर्वांना त्रास देत होता. गावातील लोकांनी बाबांकडे गान्हाणे नेले असता, त्याला बंदी केली नाही. उलट मला त्यामुळे आनंदच होतो, असे बाबांनी त्यांना सांगितले. ओरडू घ्या त्याला, अशी गान्हाणे देणाऱ्यांची समजूत काढली.

बाबांनी देह ठेवला, तेव्हा त्यांना वाड्यात ठेवण्यात आले. श्रीमंत बुड्ही यांचा वाड बांधला जात असता, आपण हया वाड्यात हसू, खेळू, बागडू असे त्यांनी सांगितले होते. एवढे सांगूनही काही लोकांच्या आळमुठेपणामुळे बाबांचा देह तासनन्तास चर्चेखाली पडून राहिला. परंतु रामचंद्रपंत कोते हे गावचे पाटील असल्यामुळे त्यांच्या दबावाखाली तडजोड झाली. मला वाटते, समाधीवर हल्ली जो गलोल वापरला जातो, तो वापरण्यास सर्रास मुभा असल्यामुळे कोठलीही अडचण आली नसावी. हिंदुधर्माच्या सहिष्णुतेमुळे मुरिलम धर्मप्रिमाणे कब्रीवर सर्वांना गलोल घालण्यास मुभा आहेच.

शिर्डीचे साईबाबा हे एकट्या मुरिलम धर्माचे किंवा एकट्या हिंदुधर्माचे उपास्य दैवत नसून, सर्व जाती धर्माचे उपास्य दैवत आहे. म्हणून हल्ली भारताच्या मोठमोठ्या शहरांतून, खेड्यांतून नव्हे कानाकोपन्यांतून ठिकठिकाणी साईबाबांची मंदिरे उभारली जात आहेत. परदेशातसुद्धा अलिकडे साईबाबांना सर्व लोक कलीयुगाचा अवतार मानतात. बाबांच्या भक्तगणांची वाढ एवढी बेसुमार झाली आहे की, तिस्रुपतीच्या बालाजी संस्थानाच्या खालोखाल आज साईबाबांच्या संस्थानाची भरभराट झालेली दिसते.

नित्य मी जीवंत, जाणा हेची सत्य ।

नित्य घ्या प्रविती अनुभवे

माझा जो जहाला काया वाचा मनी ।

तयाचा मी ऋणी सर्व काळ ।

तुमचा मी भार वाहीन सर्वथा ।

नव्हे हे अन्यथा वचन माझे ॥

बाबांच्या या वचनप्रमाणे जो अध्यात्मिक मार्गाची वाटचाल करतो व सत्याचे पालन करतो, त्याचे मागे मी उभा आहे, असे साईबाबा सांगतात.

सबका मालिक एक है

साईबाबांना सर्व परमेश्वर मानतात. पण बाबा म्हणतात, “अल्ला मालिक है, मैं यादे हक्क हूँ” मी परमेश्वराचा दासोनुदास आहे. परमेश्वराचा हक्क बाबांनी आपणाकडे घेतलेला नाही. बाबांनी देह ठेवल्यावर ईश्वराचे प्रकाशीपण भक्तांना व्यापकपणे दिसू लागले. म्हणून आज शिर्डीला पंढरपूरचे रूप प्राप्त झाले आहे. आणि दिवसेदिवस शिर्डी ही पंढरीच काय, कांशी—गया होणार आहे.

साईबाबा हे सर्वांगत होते

शिर्डीला स्थायिक झाल्यापासून शेजारच्या दोन तीन खेड्यांशिवाय दुसरे कोठे ते

गेले नस्ताना सुद्धा एकाच वेळी शंभर दोनशे मैल भक्तांच्या घरचे आमंत्रण स्वीकारून, जेऊन, दक्षिण घेऊन सुद्धा आले.

व्रताचे उद्यापनः एकदा डहाणूचे देव मामलेदार यांनी आपल्या आईच्या आग्रहावरून आईच्या व्रताच्या उद्यापना दिवशी आमंत्रण दिले. बाबांनी ते स्वीकारले. पण एक मेख मारून ठेवली की, मी एकटा येणार नाही, माझ्याबरोबर दोन शिष्य येतील.

बाबा व्रताच्या उद्यापना दिवशी खात्रीने येतील, ही खात्री वाटली. उद्यापनाची सर्व तयारी झाली. जेवणाच्या दोनशे ब्राह्मणांच्या पंक्ती बसण्यापूर्वी दोन तास अगोदर एक गोरक्षक बंगाली संन्याशी व दोन सोबती त्यांच्या दारापुढे टांग्यातून उतरले. देव मामलेदार यांना चीड आली. हा गृहस्थ पंधरा दिवसांपूर्वी गोरक्षकणाची वर्गणी जमविण्या करता आला असताना, बजावून सांगितले होते की, आम्ही नरोत्तम रोड नगराध्यांची वर्गणी जमविण्याचे चालविले आहे, दोन महिन्याने या आणि हा गृहस्थ कोडग्याप्रमाणे आज आला आहे. पण देव मामलेदार बोलण्यापूर्वीच तो म्हणाला, मी आज वर्गणी मागण्याकरता आलो नसून जेवणाकरिता आलो आहे. हे ऐकून देव मामलेदार म्हणाले, “वहावा, वहावा ! आपलेच घर आहे. अतिथीचे स्वागत असो !”

आज मोठी पर्वणीच आली आहे. देव मामलेदारांना मोठा आनंद झाला. साईबाबा येणार आहेत, त्यांच्याबरोबर हे अतिथी जेवून जातील. परंतु बाबा काही आले नाहीत. त्यांची मोठी निराशा झाली. दुसऱ्या दिवशी त्यांनी बाबांना पत्र लिहिले, तुम्ही न आल्यामुळे आमचा हिरमोड झाला. बाबांचे उत्तर आले, मी प्राण देईन पण बोललेला शब्द खोटा करणार नाही. मी तुझ्याकडे दोन सोबत्यांसह येईन, असे सांगितले होते. त्याप्रमाणे तुझ्याकडे येऊन, जेवून दक्षिण घेऊन सुद्धा आलो. तू ओळखले नाहीस त्याला मी काय करू?

देव मामलेदार आपल्या कपाळावर हात मारून स्वस्थ बसले.

साईबाबा कोणत्या वेषाने जाऊन आपल्या भक्ताचे लाड पुरवतील, हे सांगता येणार नाही.

साईबाबांनी आपला लाडका भक्त नानासाहेब चांदोरकरांची मुलगी प्रसूतीच्या वेळी अडली असताना टांगेवाल्याचा वेष घेऊन उदी कशी पोहचती केली आणि उदी पाण्यात घालून प्राशान करताच तात्काळ कशी सोडवणूक केली, हे मशहूर आहे. त्यावेळी नानासाहेब चांदोरकर जामनेरला प्रांताच्या हुद्यावर होते.

शिर्डीच्या साईबाबांची भक्तांच्या हितासाठी चौफेर नजर होती. कोठेलेही संकट, कसलेही असो, भक्तांच्या भावभक्तीची आर्त हाक बाबांना ताबडतोब ऐकू जात असे. पण ही आर्त हाक इ.स. १९१० पर्यंत घाटाखालील कोकणपट्टी, मुंबई वगैरे ठिकाणी जाऊन पोहचली नव्हती.

साईबाबा इ.स. १९१० पर्यंत वरील परिसरात माहीत सुद्धा नव्हते. दासगण महाराजांची साईबाबांच्या कथेवर स्वरचित विनामूल्य कीर्तने रसाळ वाणीने गायलेली

सर्व आम जनतेने ऐकली, तेव्हा साईबाबांबद्दल उत्सुकता दिवसेंदिवस वाढत चालली.

माझे वडील बंधु कै. सहाराम सिताराम उर्फ आणणा व त्यांचे जिवश्च कंठस्य मित्र कै. रामभाऊ देशपांडे यांनी दासगणूची कीर्तने मुंबईत ऐकली व बाबांचे दर्शन घेण्याची त्यांना उत्सुकता लागली. रामभाऊची पत्नी क्षयाने आजारी होती. एका कीर्तनात जुन्नरचे पाटील भिमाजी यांना बाबांनी नुसत्या दृष्टीक्षेपाने कसे बरे कले, ही कथा ऐकली.

डॉ. कापडी आता

त्यामुळे त्यांनी आपल्या पत्नीला आजारी स्थितीत सुद्धा बरोबर घेतले. पत्नीची आयुष्य रेषा बळकट असेल, तर तिला सुद्धा साईबाबा का बरी करणार नाहीत? शिर्डीस गेल्यावर रामभाऊ देशपांडे यांनी आपली मनीषा व्यक्त केली. परंतु तिच्या पूर्व पुण्याईच्या डबक्यात पूर्वपुण्याईच्या पाण्याचा जर संचय नसेल, तर ते पोहन्यांत कसे येणार? साईबाबा स्तब्ध राहिले. चार दिवस ते शिर्डीला राहिले. नंतर ३ मैलावर असलेल्या उपासनी बाबांच्या साकोरीला गेले. तेथे सुद्धा रामभाऊने आपल्या पत्नीच्या आजारपणाचे गाहाणे गायले. साकोरीचे उपासनी महाराज म्हणाले, “शिर्डीच्या हायकोर्टाचा निकाल ऐकल्यावर तूं लवकरात लवकर परत मुंबईस जाणे श्रेयस्कर!” आणि तसेच घडले. मुंबईला पोहचल्यावर देशपांड्यांची पत्नी निवर्तली.

या सगळ्या प्रवासाचा मात्र माझ्या बंधुवर विलक्षण परिणाम झाला. ते साईबाबांचे परमश्रेष्ठ भक्त बनले. शिर्डीच्या साईबाबांचे गुणगान ते गावू लागले.

मला शिर्डीला जाण्याची संधी अण्णामुळे मिळाली. मी कोणाला न विचारता वडिलांकडून थोडे पैसे घेऊन रामभाऊ देशपांडे यांचा शाळेत जाणारा भाचा मोरेश्वराला घेऊन शिर्डीला गेलो. त्यावेळी शिर्डी हे अगदी लहानसे खेडे होते. कोपरगावाहून शिर्डीला जाण्यास खटान्यातून जावे लागे. आम्ही शिर्डीला पोहचलो त्यावेळी साईबाबा आपल्या लवाजम्यानिशी लेंडी बागेला निघाले होते. दिवसांतून दररोज २ वेळा लेंडी बागेत जाण्याचा बाबांचा क्रम होता. त्यावेळी ठिकठिकाणी बाबा उभे राहून आलेल्या यात्रेकरूला व शिर्डीच्या गावकन्यांना धुळीत सुद्धा दर्शन देत

असत. आम्ही सुद्धा गर्दीत शिरुन पहिले दर्शन घेतले. बाबांच्या मऊ मऊ पायावर पडलेले रजकण कपाळाला लावले. बाबांच्या पहिल्याच खेपेला माझ्यावर त्यांची छाप पडली. तो गुरुवारचा दिवस होता. एक दिवसा आड बाबा रात्रौ झोपण्यास चावडीत जात असत.

चावडीचा सोहळा

या सोहळ्याची तयारी सकाळपासून चालू होती. पालखी अंगणात ठेवलेली असून ती फुलामाळांनी सजविण्यात भक्तगाण गर्क होते. पुढच्या बाजूला भजनाचा फड टाळ मृदुंगाच्या तालावर जोरजोराने चालला होता. बाबा लेंडीबागेतून आल्यावर मशिदीत कठड्यावर हात टेकून बसल्याबरोबर दर्शनाची झुंबड लागली.

पहिला दरबार-

इतक्यात आम्ही सुद्धा र्नान वगैरे उरकून बाबांच्या दरबाराला हजर झालो. रांगेने प्रत्येकजण दर्शन घेऊन दक्षिणा देऊन बाजूला सरकत होता. आम्ही त्यांचे अनुकरण केले. आम्ही प्रत्येकाने एक एक रूपया दक्षिणा म्हणून बाबांच्या हातावर ठेवला. न बोलता बाबांनी तो खिशात ठेवला. हा पहिला दरबार! संध्याकाळी दुसरा दरबार भरला. यावेळी सुद्धा आम्ही बाबांच्या हातावर, त्यांनी न मागता एक रूपया ठेवला

रात्रौ चावडीला जाण्याचा भव्य सोहळा निघाला. अगदी पुढे बाबांचा शामकण घोडा एका भक्ताने लगाम धरलेला, थयथय नाचत होता. काही भक्त फटान्या, चकासबाण वगैरे दारु सामान जाळण्याच्या कामात निमग्न होते. सकाळच्याच भजनाचा फड दिंडीच्या रूपात नाचत बागडत होता. दिंडीच्या पाठीमागे फुलामाळांनी सजविलेली पालखी मोठ्या थाटात चालली होती. अत्तर गुलाल उधळीत पालखी चालली होती. बाबांना दोघा भक्तांनी अलगत फुलासारखे उचलून धरले होते.

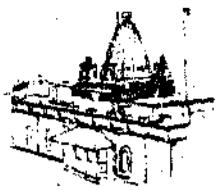
ठिकठिकाणी पालखीचा सोहळा थांबत होता. त्यावेळी बाबांचे पद रजकण मस्तकाला लागावे म्हणून यात्रेकरू गर्दी करीत होते. आम्ही सुद्धा गर्दीत शिरलो. अरे, एकदा झालेना दर्शन! पुनः पुनः कशाला घ्यायला पाहिजे, असे कुणी म्हणाले सुद्धा.

मी व माझा मित्र मोरेश्वर या सोहळ्यात अगदी मोकळ्या भक्तीभावाने भाग घेतला होता.

असा अपूर्व सोहळा मी उभ्या हयातीत पुनः कधी पाहिला नाही. चावडीतील एका कोपन्याची जागा फळ्या, हंड्या, झुंवरे, आरसे लावून श्रृंगारलेली होती. चावडीतील बाबांची झोपण्याची जाशा सजविलेली होती. चावडी जवळ आल्यावर सोहळा संपला. साईबाबांना त्यांच्या ठराविक स्थानावर बसविण्यात आले.

बाबांच्या चिलमीचा सोहळा!

मी माझ्या मित्राला झोपण्याच्या जागी जाण्यास सांगितले. स्वतः मी एका कोपन्यात उभा राहून चिलमीचा सोहळा अगदी निरखून पाहिला. बाबा स्थानावर बसल्यावर त्यांची पुनः पाय पूजा, आरती वगैरे झाल्यावर बाबांनी चिलीम तयार करण्यास सांगितले. बाबांनी प्रथम स्वतः चिलीम पिवून, तात्या कोते वगैरे भक्तांना पिण्यास

दिली. ही चिलीम संपेपर्यंत भक्तमंडळी वर्तुलाकार फिरत होती. शेवटी सर्व लोक निघून गेल्यावर बाबांनी ३०-४० रवच्छ पांढऱ्या शुभ्र धोतराच्या घड्या एकावर एक रचून त्यावर ते झोपी गेले. अशारितीने बाबांचा दैनंदिन सर्व कारभार एका दिवसात पहाण्यास मिळाला, हे सुझा माझे भाग्यच नक्हे, पूर्व पुण्यच होय!

दुसऱ्या दिवशी आगगाडीची परतीची तिकीटे काढल्यामुळे आम्हाला शिर्डी सोडणे भाग होते. सकाळच्या दरबारात मी एकदाच बाबांचे दर्शन घेतले आणि विचारले, “बाबा, माझे मन दोलायमान झाले असून कात्रीत सापडल्याप्रमाणे झाले आहे. मी शिक्षण पुरे करावे की वडील सांगतात त्याप्रमाणे व्यवसायात पडावे. बाबांनी विचारले, “तुला कोण व्हायचे आहे?” “मला डॉक्टरीचा अभ्यास करावयाचा आहे,” मी उत्तरलो. बाबा म्हणाले, “जा, होशील डॉक्टर”.

हे बाबांचे शब्द ऐकून मी हर्षभरीत झालो. पुन्हा लोटांगण घालून बाबांचे हे शब्द मी हृदयात कोरुन ठेवले.

हाच प्रश्न मी पूर्वी हुबळीच्या सिद्धारुढांना विचारला होता. त्यांचे उत्तर मला समाधानकारक वाटले नाही. माझे मेहुणे कै. डॉ. शांताराम शोट्ये यांची दांडेलीस सरकारी डॉक्टर म्हणून बदली झाली होती. तिथे जाण्याची मला एकदा संधी मिळाली होती. जवळच हुबळीला सिद्धारुढांचा मठ होता. मला माझ्या पूर्वपुण्याईमुळे अनेक संतांचे दर्शन. घडले होते. त्यावेळी ही गोष्ट आहे—

साईबाबांचे हे शब्द ऐकून मी नाचायला लागलो. दोन प्रहरी जेवण आटोपून आमची परतीची तिकीटे असल्यामुळे आम्हाला मुंबईची पहिली गाडी पकडून नाशिकला उत्तरान दुसऱ्या गाडीने मुंबईला जायचे होते. या गडबडीत आम्हाला बाबांचा शेवटचा निरोप द्यायचा राहिला.

कोपरगावाला आल्यावर मुंबईच्या गाडीला तासभर अवकाश होता. आता मात्र भुकेचे कावळे पोटात कांव कांव करू लागले. परंतु खाण्यास काही नव्हते. माझ्या मित्राने एका चवली पावलीचे चुरमुरे आणले. त्याच चुरमुन्याच्या फक्या मारीत आम्ही दुसऱ्या दिवशी दोनप्रहरी बोरीबंदरला (क्हिकटोरिया टरमिन्स) उत्तरलो.

शिर्डीच्या साईबाबांची शिर्डी सोडताना आज्ञा घेतल्या शिवाय जो निघतो, त्याच्यावर अनेक संकटे तरी येतात किंवा चुरमुन्याच्या फक्या मारीत जावे लागते, असे साईसत्चरित ग्रंथात लिहिले आहे, ते खरे ठरले.

कान व डोळे यामध्ये चार बोटांचे अंतर असते. म्हणून साईबाबा कसे होते, हे माझ्यासारख्या ९२-९३ वर्षाच्या प्रत्यक्ष पाहिलेल्या शिर्डीच्या साईबाबांच्या भक्ताकडे लोक गर्दी करतात. हा अनुभव मी गेल्या महिन्यात ऑक्टोबर, ता. ११-१२ ला जेव्हा बडोद्याला गेलो होतो, त्यावेळी मला आला.

बाबांना भूत भविष्य आणि वर्तमान काळाची त्रिकाल दृष्टी होती. त्या दृष्टीने बाबांनी जे अद्भूत चमत्कार दाखविले, ते सांगण्याचा मी निरनिराळी उदाहरणे दाखवून प्रयत्न केला.

साईबाबा सत्तर वर्षाचे वृद्ध असले तरी तेजःपुंज होते. कांती तांबस वणाची निमगोरी होती. बाबा अजान बाहु होते. डोळे भेदक होते. पण मायाळू दृष्टी होती. शांती, क्षमा, दया हे तीन गुण बाबांच्या निर्मळ प्रसन्न वृत्तीमध्ये दिसत होते. कधी कधी बाबा क्रोधावतार घेतात, असे एकले होते, तो मला पाहायला मिळाला नाही. अंतःकरण लोण्याहून मऊ होते. हातापायाचो बोटे लांबलचक होती. त्यामुळे मी त्यांना अजानबाहु होते, असे म्हणतो. पण कोणत्याही फोटोत आपण अजानबाहु आहोत, हे दाखविण्याचे त्यांनी टाळले आहे. हाता-पायाच्यां लांबलचक बोटावरून ते अजानबाहु होते, हे ठरवता येते. फक्त परमेश्वराची विभूती अजानबाहूची असते.

बाबा बाहुयात्कारी फकीर होते, पण त्यांना कसलीही फिकीर नव्हती. ना घर ना दार, दररोज माधुकरी मागून प्रथमच्या काळात त्यांची त्यावर उपजिविका चाले. काखेला झोळी व हातात टमरेल, अशा वेषात ते इ.स. १९९० पर्यंत वागले. पण नंतर भक्तांची निरनिराळ्या पकवान्नांची ताटे येऊ लागली. ती बसून आपल्या हाताने गोपाळ काला करून जमलेल्या भक्तांना वाटून टाकीत. हा सोहळा सुद्धा आम्हाला पाहायला मिळाला नाही.

१५

श्री संत चूडामणी श्री समर्थ साईबाबा की जय!

श्री साईलीलाच्या सभासदांस निवेदन

‘श्री साईलीला’ मासिकाचे नवीन सभासद होऊ इच्छिणाऱ्यांव वर्गणी संपलेल्या जुन्या सभासदांनी आपली वर्गणी श्री साईबाबा संस्थान शिरडी, मुंबई कार्यालय, साईनिकेतन, ८०४ बी, खोदादाद सर्कल जवळ, दादर, मुंबई—४०० ०१४. येथे प्रत्यक्ष/मनीऑर्डरद्वारे भरावी, चेक पाठवायचा झाल्यास, तो ‘श्री साईबाबा संस्थान शिरडी’ या नावावर असावा. मनिऑर्डर कोणत्या कारणासाठी करीत आहात, त्याचा उल्लेख मनिऑर्डरवर करणे आवश्यक आहे. मनि�ऑर्डरवर ‘संदेश के लिए स्थान’ आणि ‘भेजनेवाले का नाम व पूरा पता’ असे नमूद केलेले असते, त्या दोन्ही ठिकाणी सभासदांनी आपले नाव व पूर्ण पता लिहावा.

* श्री साईलीलाच्या संदर्भात पत्र-व्यवहार करताना, श्री साईलीलाच्या जुन्या सभासदांनी त्यांचा सभासद क्रमांक नमूद करणे आवश्यक आहे.

* श्री साईलीलाच्या सभासदांनी आपली वर्गणी संपण्यापूर्वी किमान एक महिना अगोदरच भरल्यास अधिक सोयीचे होईल.